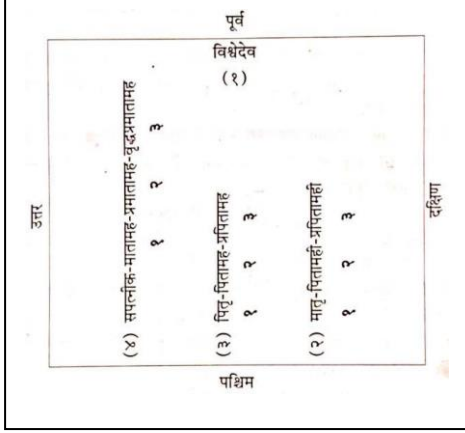

॥ अभ्युदयिक नांदिमुख श्राद्धम् ॥

न स्वधाशर्मवर्मेति पितृनाम च चोच्चरेत् ।
न कर्म पितृतीर्थेन न कुशा द्विगुणीकृताः ॥
न तिलैर्नापसव्येन पित्र्यमन्त्र विवर्जितम् ।
अस्मच्छब्दं न कुर्वीत श्राद्धे नान्दीमुखे क्वचित् ॥

आचम्य प्राणानायम्य पवित्र धारणं के उपरान्त आभ्युदयिक नान्दीमुख षोडशमातृका के समक्ष पूर्वाभिमुख सव्य रहकर ही पुत्रों की अर्चना करने का विधान है ।

संकल्पः

ॐ विष्णुर्विष्णुर्विष्णु, ॐ नमः परमात्मने श्री पुराण पुरुषोत्तमस्य श्री विष्णोराज्ञया प्रवर्तमानस्याद्य श्री ब्रह्मणो द्वितीय परार्थे श्री श्वेत वराह कल्पे वैवस्वत् मन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे कलि प्रथम चरणे जम्बुद्वीपे भारतवर्षे भरत खण्डे आर्यावन्तार्गत ब्रह्मावर्तेक देशे पुण्यप्रदेशे वर्तमाने पराभव नाम संवत्सरे दक्षिणायने अमुक ऋतौ, महामांगल्यप्रदे मासानाम् मासोत्तमे अमुक मासे, अमुक पक्षे, अमुक तिथौ, अमुक वासरे, अमुक नक्षत्रे, अमुक राशि स्थिते चन्द्रे, अमुक राशि स्थिते सूर्ये, अमुक राशि स्थिते देवगुरौ, अमुक गौत्रोत्पन्न, अमुक शर्मा/ वर्मा अहं अमुक गोत्राणां मातृ-पितामहि-प्रपितामहि नाम अमुक देवीनां गायत्री सावित्री सरस्वती स्वरूपाणां नान्दीमुखीनां तथा अमुक गोत्राणां पितृ-पितामह-प्रपितामहानाम् अमुक देवानां वसु रुद्र आदित्य स्वरूपाणां नान्दीमुखानां तथा अमुक गोत्राणां मातामह-प्रमातामह-वृद्धप्रमातामहानाम् अमुक देवानां सपत्नीकानां अग्नि वरुण प्रजापति स्वरूपाणां नान्दीमुखानां प्रीतये अमुक कर्मणी निमित्तकं सत्यवसु संज्ञक विश्वेदेव पूर्वकं संक्षिप्त संकल्प विधिना नान्दीमुख श्राद्धमहं करिष्ये ।

पादप्रक्षालनम्

पादप्रक्षालन हेतु आसन पर जल छोड़े ।

1. ॐ सत्यवसु संज्ञकाः विश्वेदेवाः नांदिमुखः ।

ॐ भूर्भुवः स्वः इदं वः पाद्यं पादावनेजनं पाद प्रक्षालनं वृद्धिः ।

2. ॐ मातृ-पितामहि-प्रपितामहाः नांदिमुख्यः ।

ॐ भूर्भुवः स्वः इदं वः पाद्यं पादावनेजनं पाद प्रक्षालनं वृद्धिः ।

3. ॐ पितृ-पितामह-प्रपितामहाः नांदिमुखाः ।

ॐ भूर्भुवः स्वः इदं वः पाद्यं पादावनेजनं पाद प्रक्षालनं वृद्धिः ।

4. ॐ मातामह-प्रमातामह-वृद्धप्रमातामहाः सपत्निकाः नांदिमुखाः ।

ॐ भूर्भुवः स्वः इदं वः पाद्यं पादावनेजनं पाद प्रक्षालनं वृद्धिः ।

आसनदानं

विश्वेदेवा तथा सभी पृतों के लिए आसन दें ।

1. ॐ सत्यवसु सज्ञका विश्वेदेवानां नादिमुखिनां ।

ॐ भूर्भुवः स्वः इदं वः आसनं सुखासनं नादिश्राद्धे क्षणो क्रियेतां तथा प्राप्नोति भवान् प्राप्नुवावः ॥

2. ॐ मातृ-पितामहि-प्रपितामहिनां नादिमुखिनां ।

ॐ भूर्भुवः स्वः इदं वः आसनं सुखासनं नादिश्राद्धे क्षणो क्रियेतां तथा प्राप्नोति भवान् प्राप्नुवावः ॥

3. ॐ पितृ-पितामह-प्रपितामहानां नादिमुखानां ।

ॐ भूर्भुवः स्वः इदं वः आसनं सुखासनं नादिश्राद्धे क्षणो क्रियेतां तथा प्राप्नोति भवान् प्राप्नुवावः ॥

4. ॐ मातामह-प्रमातामह-वृद्धप्रमातामहानां सपत्नीकानां नादिमुखानां ।

ॐ भूर्भुवः स्वः इदं वः आसनं सुखासनं नादिश्राद्धे क्षणो क्रियेतां तथा प्राप्नोति भवान् प्राप्नुवावः ॥

गंधादि दानं

विश्वेदेवा तथा सभी पृतों के आसन पर जल, वस्त्र, यज्ञोपवित, चन्दन, अक्षत, पुष्प, धूप, दीप, नैवेद्य, पान, सोपारी, आदि अर्पण करें ।

1. ॐ सत्यवसु संज्ञकेभ्यो विश्वेभ्यो देवेभ्यो नादिमुखेभ्यः ।

ॐ भूर्भुवःस्वः इदं गंधाद्यर्चनः स्वाहा संपद्यतां वृद्धिः ॥

2. ॐ मातृ-पितामहि-प्रपितामहाः नादिमुख्यः ।

ॐ भूर्भुवःस्वः इदं गंधाद्यर्चनः स्वाहा संपद्यतां वृद्धिः ॥

3. ॐ पितृ-पितामह-प्रपितामहेभ्यः सपत्निकेभ्यो नादिमुखेभ्यः ।

ॐ भूर्भुवःस्वः इदं गंधाद्यर्चनः स्वाहा संपद्यतां वृद्धिः ॥

4. ॐ मातामह-प्रमातामह-वृद्धप्रमातामहेभ्यः सपत्निकेभ्यो नादिमुखेभ्यः ।

ॐ भूर्भुवःस्वः इदं गंधाद्यर्चनः स्वाहा संपद्यतां वृद्धिः ॥

ब्राह्मण युग्म भोजन दानम् ... भोजन निष्क्रय निमित्त दक्षिणा दे ।**1. ॐ सत्यवसु संज्ञकेभ्यो विश्वेभ्यो देवेभ्यो नांदिमुखेभ्यः ।**

ॐ भूर्भुवः स्वः दास्यमाण ब्राह्मण युग्म भोजन पर्याप्तमन्नं तन्निष्क्रभुतं
किञ्चित् हिरण्यदत्तं अमृत रुपेनस्वाहा संपद्यतां वृद्धिः ॥

2. ॐ मातृ-पितामहि-प्रपितामहिभ्यः नांदिमुखिभ्यः ।

ॐ भूर्भुवः स्वः दास्यमाण ब्राह्मण युग्म भोजन पर्याप्तमन्नं तन्निष्क्रभुतं
किञ्चित् हिरण्यदत्तं अमृत रुपेनस्वाहा संपद्यतां वृद्धिः ॥

3. ॐ पितृ-पितामह-प्रपितामहेभ्य नांदिमुखेभ्यः ।

ॐ भूर्भुवः स्वः दास्यमाण ब्राह्मण युग्म भोजन पर्याप्तमन्नं तन्निष्क्रभुतं
किञ्चित् हिरण्यदत्तं अमृत रुपेनस्वाहा संपद्यतां वृद्धिः ॥

4. ॐ मातामह-प्रमातामह-वृद्ध प्रमातामहेभ्यः सपत्निकेभ्यो नांदिमुखेभ्यः ।

ॐ भूर्भुवः स्वः दास्यमाण ब्राह्मण युग्म भोजन पर्याप्तमन्नं तन्निष्क्रभुतं
किञ्चित् हिरण्यदत्तं अमृत रुपेनस्वाहा संपद्यतां वृद्धिः ॥

जलाऽक्षत पुष्प प्रदानम् जल, पुष्प, चावल सभी आसनों पर चढायें ।

- शिवा आपः सन्तु इति जलम् ।
- सौमनस्यमस्तु इति पुष्पम् ।
- अक्षतं चाऽरिष्टं चाऽस्तु इति अक्षतम् ।

जलधारा दानम्

पितरों के लिए अँगुठे की ओर से पूर्वाग्र जलधारा दें ।

- ॐ अघोराः पितरः सन्तुः । इति पूर्वाग्रां चलधारां दद्यात् ।

सक्षिर यव जलानि दद्यात् दुध, जव, जल मिलाकर अर्पण करें ।

1. ॐ सत्यवसु संज्ञकाः विश्वेदेवाः नांदिमुखाः ।	ॐ भूर्भुवःस्वःप्रीयंताम् ॥
2. ॐ मातृ-पितामहि-प्रपितामहिभ्यः नांदिमुखिभ्यः ।	ॐ भूर्भुवःस्वःप्रीयंताम् ॥
3. ॐ पितृ-पितामह-प्रपितामहाः नांदिमुखाः ।	ॐ भूर्भुवःस्वःप्रीयंताम् ॥
4. ॐ मातामह-प्रमातामह-वृद्ध प्रमातामहाः सपत्नीकाः नांदिमुखाः ।	ॐ भूर्भुवःस्वःप्रीयंताम् ॥

आशिष ग्रहणम्

यजमान हाथ जोड़कर प्राथना करें ।	ब्राह्मण कहें ।
● गोत्रन्नोभि वर्धतां ।	अभिवर्धतांवो गोत्रम् ॥
● दातारोन्नोभि वर्धतां ।	अभिवर्धतांवो दातारः ॥
● संततिर्नोभि वर्धतां ।	अभिवर्धतांवःसंततिः ॥
● श्रद्धाचनोमाव्यगमत ।	माव्यगमत्श्रद्धा ॥
● अन्नचनोबहुभवेत् ।	भवतुवोबह्वन्नम् ॥
● अतिथिंश्चलभेमहि ।	लभतांवोतिथयः ॥
● वेदाश्चनोभि वर्धतां ।	अभिवर्धतावो वेदाः ॥
● मायाचिष्मकंचन ।	मायाचध्वं कंचन ॥
● एताःआशिषःसत्याःसन्तु ।	सन्वेताः सत्याः आशिषः ॥

दक्षिणा दानम्

मुन्नका, आँवला, यव, अदरक, मूल, तथा दक्षिणा लेकर ।

- ॐ सत्यवसु संज्ञकेभ्यो विश्वेभ्यो देवेभ्यो नांदिमुखेभ्यः ।
ॐ भूर्भुवः स्वः कृतस्य नांदिश्राद्धस्य फलप्रतिष्ठा सिध्यर्थं द्राक्षामलक यवमुल फल निष्क्रयिणिं दक्षिणां दातुमह मुत्सृजे ॥
- ॐ मातृ-पितामहि-प्रपितामहिभ्यः नांदिमुखिभ्यः ।
ॐ भूर्भुवः स्वः कृतस्य नांदिश्राद्धस्य फलप्रतिष्ठा सिध्यर्थं द्राक्षामलक यवमुल फल निष्क्रयिणिं दक्षिणां दातुमह मुत्सृजे ॥
- ॐ पितृ-पितामह-प्रपितामहेभ्यः नांदिमुखेभ्यः ।
ॐ भूर्भुवः स्वः कृतस्य नांदिश्राद्धस्य फलप्रतिष्ठा सिध्यर्थं द्राक्षामलक यवमुल फल निष्क्रयिणिं दक्षिणां दातुमह मुत्सृजे ॥
- ॐ मातामह-प्रमातामह-वृद्ध प्रमातामहेभ्यः सपत्निकेभ्यो नांदिमुखेभ्यः ।
ॐ भूर्भुवः स्वः कृतस्य नांदिश्राद्धस्य फलप्रतिष्ठा सिध्यर्थं द्राक्षामलक यवमुल फल निष्क्रयिणिं दक्षिणां दातुमह मुत्सृजे ॥

मन्त्रः

यजमान स्वयं कहें ।

- ॐ उपास्मै गायता नरः पवमानायेन्दवे । अभि देवाँ इयक्षते ।
- ॐ इडामग्ने पुरुद ऽ स ऽ सनिं गोः शश्चत्तम ऽ हव मानाय साध ।
स्यान्नः सूनूस्तनयो विजावाग्ने सा ते सुमतिर्भूत्वस्मे ॥

यजमान - अनेन नांदिश्राद्धं संपन्नं

ब्राह्मणाः - सुसंपन्न

प्रार्थना.....

अक्रोधनाः शौचपराः सततं ब्रह्मचारिणः ।
 ग्रहध्यानरता नित्यं प्रसन्नमनसः सदा ॥१॥
 अदुष्ट भाषणाः सन्तु मा सन्तु परनिदकाः ।
 ममापि नियमा ह्येते भवन्तु भवतामपि ॥२॥
 ऋत्विजश्च यथा पूर्वं शक्रादीनां मखेऽभवन् ।
 यूयं तथा मे भवत ऋत्विजो दिवसत्तमाः ॥३॥
 अस्मिन् कर्मणि मे विप्राः वृता गुरुमुखादयः ।
 सावधानाः प्रकुर्वन्तु स्वं कर्म यथोदितम् ॥४॥
 अस्य यागस्य निष्पत्तौ भवन्तोऽभ्यर्थिता मया ।
 सुप्रसादैः प्रकर्तव्यं कमदं विधिपूर्वकम् ॥५॥

विसर्जनम्

ॐ वाजे-वाजेऽवत वाजिनो नो धनेषु विप्राऽमृता ऽ ऋतज्ञाः ।
 अस्य मद्धवः पिबत मादयद्धवं तृप्ता यात पथिभिर्देवयानैः ॥
 ॐ आमावाजस्य प्रसवो जगम्या देमे द्यावापृथिवी विश्वरूपे ।
 आमागन्तां पितरा मातरा चामा सोमोऽमृतत्वेन गम्यात् ॥

- आस्मिन् नांदिश्राद्धे न्युनातिरिक्तं नांदिमुख प्रसादात्परिपूर्णोऽस्तु । अस्तु परिपूर्णतां ॥
- अनेन नांदिश्राद्धाख्येन कर्मणः नंदमुख नंदपितरः प्रियंतां वृद्धिः ॥